

CĪŅAS PĒC CĪŅĀM

Drāmatiski skati.

Imants.

Zela.

Pāters Celestīns.

Amins.

Ļaudis. Gans. Jaunavas. Jaunekļi.

Domas pagalms. Vecas liepas un apses. Saules spīdums. Pa domas vaļējām durvīm izskan koŗa dziesma un ēŗģeļu spēle.

Imants

saplosītām drānām, ievainots, līdz nāvei noguris, uznāk un saļimst uz domas trepēm). Kaut būtu jau izciests!

Koris

(baznīcā).

*Sanctus, sanctus Dominus, Deus Sabaoth!
Pleni sunt coeli et terra majestatis gloriae tuae.
Sanctus, sanctus, Dominus, Deus Sabaoth.*

Imants

(aizsmacis deklamē). *Sanctus, sanctus Dominus, Deus Sabaoth!*

Gans

(lejā dzied).

Mans tēvs ir cīņā kritis,
Un māte aiz bēdām mira,
Un saimnieks mani ir sītis,
Ik dienas man asaras bira.
Es pats, manas aitas vēl dzīvas,
Es dziedu, viņas blēj žēli.

Imants

(tāpat aizsmacis). Un es bez laimes klīstu.

K o r i s

(baznīcā).

Adoramus te, Christi,

Et benedicimus tibi,

Quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum,

*Qui passus est pro nobis. Domine, domine, miserere
nobis.*

I m a n t s

(čukst). Man slāpst.

J a u n a v a

(iznāk iz baznīcas, ieraudzījuse Imantu satrūkstas). Kas tu tāds? Kas tevīm noticis? Asinis...

I m a n t s.

Asinis... Nav spēka izteikt... Dod malku ūdens.

J a u n a v a

(drebošu balsi). Tūliņ! es tecēšu un palūkošu. (Aizsteidzas pār pagalmu.)

I m a n t s.

Man sāp.

A m i n s

(neredzams). Atkāpies no savām iedomām, un tu kļūsi vesels.

I m a n t s

(satrūcies, bet spēcīgāks). Šī balss! es viņu pazīstu. Tas ir mans ienaidnieks!

(Ērģeļu skaņas pieņemtas disharmoniskā *fortissimo*.)

A m i n s

(draudoši). Es tevis vajā nelaidīšu! Tu nīksi un mirsi, ja tu manim nepadosies.

I m a n t s.

Kas tu tāds esi?

A m i n s.

Es esmu pātera Celestīna kungs!

I m a n t s.

Pātera Celestina? mana bērības grēku sūdzību pieņēma.

A m i n s

(irōniski, skaļi un svinīgi). Jā, pātera Celestina!

J a u n a v a

(ūdens krūzi rokā, biedrenēm pavadīta). Šitas ūdens no mūsu baznīcas kalna avota. Tas dažu labu ir jau izdziedējis. (Uz biedrenēm). Mišas jau laikam beigās?

P i r m ā.

Nezinu. Es tagad baznīcā neeimu. Es reiz lūdzu tik karsti par savu Juri, bet viņš tomēr kaujā krita. Par sevi pašu es nelūdzu — — (Raud.)

O t r ā.

Jel stājies. Te baznīcas priekšā neklājas. Dabūsi citu.

I m a n t s

(sniedz krūzi atpakaļ). Es pateicos. Manim paliek labāki. (Uz jaunavām.) Manim liekas, ka es jūs būtu jau redzējis.

T r e š ā.

Arī tu mums esi pazīstams. Ja nemaldos, tu esi Imants, mūsu bijušais jaunais skolotājs.

I m a n t s.

(drudzainu smaidu). Jā, jā. Jums taisnība. Tas es esmu.

T r e š ā

Kopš pāra gadiem mēs par tevi nekā nedzirdējām.

P i r m ā.

Nav tiesa. Mēs dzirdējām par viņu daudz. Šo to par viņu stāstīja. Viens teica, Imants sēžot cietumā. Otrs

apgalvoja, viņš esot ārprātīgs un kļīstot noplīsis pa pilsētas ielām. Baumas nāca un gāja.

I m a n t s.

Es esmu vēl dzīvs. Ne dzīvība ir manim miļa, bet patiesība. Viņas dēļ, kā jūs to ziniet, manim bija jāaiziet. Ir tiesa, es kļīdu pa pilsētas ielām. Es biju arī noplīsis. Izcēlās liela cīņa. Es stājos to rindās, kuŗi uzstājās priekš savas taisnības. Mēs klupām, cēlāmies. Nāve nopļāva vienu biedri pēc otra pie maniem sāniem. Un es, es biju nelietis: es bēgu... Ne sevis dēļ, es gribēju vēl reiz viņu redzēt, vēl reiz runāt — — — Sakāt, kur viņa ir? Zela?

V i s a s

(šausmām rāda uz durvīm). Tur iekšā.

I m a n t s.

Baznīcā? (Priecīgs.) Tad viņa drīz iznāks. Mišas jau beigās?

P i r m ā

(nopūšas). Zela vairs nestaigā.

I m a n t s.

Kā? viņa vairs nav dzīva?

O t r ā.

Vakar viņa aizmiga uz mūžību. Mēs viņu iezārkojām, un puīši to nolika baznīcā. Šovakar mēs dziedāsim pie viņas zārka.

I m a n t s

(kā atmiņu zaudējis). Jūs dziedāsiēt pie viņas zārka. Jūs maldāties. Zela ir nemirstīga. Viņas mīlais skats ir mūžīgs.

(Laudis sāk nākt iz domas. Tie uzlūko ziņkārīgi Imantu, sarunājas, pakrata galvas un paliek pagalmā.)

Pāters Celestīns

(iznāk, laudis svētīdams, ignōrē Imantu, taisās pār pagalmu aiziet).

Viens

(iz laužu pūļa). Pāter, mūsu Imants ir te.

Pāters Celestīns.

Imants? (Apstājas.) Nolādētais, nelaimīgais Imants?

Otrs

(iz pūļa rāda). Lūk, tur viņš kvern uz domas trepēm. Viņa uzvalks ir saplosīts, asinis tek no viņa miesām.

Pāters Celestīns

(žēlsirdīgā, svinīgā balsī). Iesim pie viņa. (Tuvojas no laudīm pavadīts Imantam.) Un tā tu, mans dēls, nāc atpakaļ?

Imants.

Viss vienalga par mani. (Saņemas un ceļas augšā.) Es gribu viņu redzēt. (Savrup.) Zela — (Grib iet domā.)

Pāters Celestīns.

Imant! Tu nedrīksti tur iet, pirms tu savus zaimus neesi nožēlojis.

Imants.

Aizmirstat jūs visi mani. Neuzkrītat jūs manim. Šie mūri manis dēļ nesabruks. Es gribu Zelu redzēt. (Iet.)

Pāters Celestīns.

Bērni! ejat mājā. Manim jāiet vēl dievnamā. (Rāda uz domas durvīm; pieiet lēnām pie tām, kāds no laudīm piesteidzas, lai tās atvērtu, bet durvis nav atveramas.) (Viņš durvis ir aizslēdzis! (It kā smīnēdams nogriežas un aiziet; laudis izklist.)

(Priekšgars.)

Domas galerija. Vakara blāzma atspīd logos. Vidū galerijai katafalks ar valēju zārku. Imants stāv ieprieti zārkam. Ilgu laiku šausmīgs klusums. Katra Imanta kustēšanās rada skaļu atbalsi domas telpās.

I m a n t s.

Zela! Vienu soli es stāvu no tevis, un tu manis nedzirdi. Vienu soli es vēl speršu, tad es būšu pilnīgi pie tevis. Zela! cik brīnišķīgi skaista tu esi. Tevi apraks, bet tavš tēls paliks manā atmiņā. Nekas manim nav svēts bez tevis, un viss ir svētīts caur tevi! Zela, es tevi mīlu, tagad vēl vairāk, kur tu stāvi tālāku, augstāku nekā es. Es nevaimanāju. Es neraudu. Es gaidu uz visu bez šausmām. Pārcietis es esmu. Manim sāpēja brūces, kad es vēl nezināju, ka tu esi miruse. Tagad manim vairs nekā nesāp. Aukstu vienaldzību es visu uzlūkoju. Nav vairs maza un liela, nav dziļa un sekla, viss izlīdzinās vienaldzībā. Zela — —

A m i n s

(iznāk iz pīlāru galerijas; akmenssaltu, cietu seju. Garās, melnās drānās). Zela ir mana.

I m a n t s

(augstprātīgi). Tava, jā tava, tu mans stiprais ienaids, kas dibinājis uz meliem un māņiem visu dzīvi! Zela nav nedz tava, nedz mana.

A m i n s.

Viņa atteicās no tevis, pirms tā mira. Viņa atzina, ka patiesība ir manā pusē, ka tu viņu bijī apmānījis, apmulsinājis. Pirms viņa mira, tā skūpstīja šo patiesības grāmatu (izņem no mēteļa lielu, smagu grāmatu) un teica: Imants ir viltnieks.

I m a n t s.

Viltnieks esi tu, svešais, melnais cilvēks!

A m i n s.

Runā, Imant, tavi vārdi netop dzirdēti.

I m a n t s.

Es pats viņus dzirdu un priecājos, ka es varu runāt patiesību. Es pats sevim esmu viss. Un ja tu manim viete ir jaunava bez kļūdām. Bet pats kā vīrs tu nemantosi.

A m i n s.

Arī Zelas dēļ tu manim nepadosies?

I m a n t s.

Zela ir tagad ārpus mūsu pasaules. Viņas tēls paliek manī, un tā arī neviens nepaņems.

A m i n s.

Tu domā, ka Zela ir miruse?

I m a n t s.

Ko skaidri redz, tas vairs nav citādi domājams.

A m i n s.

Tu maldies. Zela ir dzīva. Viņa guļ. Viens piliens no Amina zālēm pietika, lai Zelu iemidzinātu. Tikai manim ir zināms pretlīdzeklis, tikai viens piliens no tā, un Zela atkal kļūs dzīva.

I m a n t s.

Velnu darbs. Es nedusmojos vairs par velniem. Viņu darbi nevar būt citādi, nekā velnišķi.

A m i n s

(smejas). Tu tomēr uztraucies.

I m a n t s.

Neliedzu, ir vēl manī palieki no vecā cilvēka. Zela, tu nekrietnu tēviņu upuris, viņu intrigās ir beidzot jāmirst nevainībai! Zela, pamosties!

A m i n s.

Aha! Taču arī maniem vārdiem tu tici, lepnais Imant!
Sauc viņu atpakaļ, savu Zelu, viņa piecelsies, bet
ne agrāki, iekams tu nebūsi pats manim pilnīgi pa-
devies.

I m a n t s.

Velns, velns, trīskārtīgs velns!

A m i n s.

Tas te ir sāņu lieta, kas es esmu. Galvenais ir spēks.
Un tā manim netrūkst. Tu redzi, es iekaroju arī šīs
telpas.

I m a n t s.

Jā, es ticu, ka jūs, melnie, arī aiz zvaigznēm spējat
intrigēt.

A m i n s.

Apdomā, laiks ir dārgs. Drīz nāks pāters Celestīns
ar jaunavām un jaunekļiem dziedāt Zelas rekviēmu.
Tad būs par vēlu. Kad Zelu ieliks kapā, tad arī mana
vara par viņu beigsies.

I m a n t s

(smejas rūgti). Kā, tad tu neesi pats velns, kas taisni
pēc nāves dvēseles uz pekli vācot?

A m i n s.

Es esmu īsts pilsonis, cilvēks, kā tu. Vai tad tu ma-
nis nepazīsti? Es esmu Amins, tavš līdzskolnieks,
kurš tevi jau skolā apkaņoja, kad tu saviem baltajiem
nieku sapņiem padevies.

I m a n t s

(domīgi.) Amins? Es lāgā neatceros. Ak jā! Amins,
kurš apzaga un apmeloja savus biedrus, kuram bija
nesavaldāms prieks par katru sava tuvāka nelaimi.

A m i n s.

Jā, ļauns es biju, tāpēc ka biju jau tāds dzemdīnāts.
Bet neskatoties uz visu to, es esmu paša Dieva indi-

rekts kalps, jo pāters Celestīns ar mani labprāt satiekas.

I m a n t s.

Pāters Celestīns — Zelas aizbildnis un mantzinis, viņš ar tevi stāv sakarā.

A m i n s

(smejas). Viss stāv ar visu sakarā. Vai gaisam nav sakara ar jūru, vai jūrai ar zemi? Ir savs sakars arī gaismai ar tumsu. Un kas uz cilvēku zīmējas, tad tam ir pastāvīgi sakars ar grēku.

I m a n t s.

Neprāto, bet saki man, vai tu ar savu labo kungu nonāvēji tiešām Zelu, lai piesavinātos viņas mantu?

A m i n s.

Pie tiesas apskaties. Zelas paraksts liecina, ka tā visu savu mantu novēlē domas fondam.

I m a n t s.

Un nevis mazturīgo skolai, kā viņa manim to apsolīja?

A m i n s.

Jā, redzi, Imant, cilvēka prāts grozās ātrāki par vēju. Un sevišķi sievietes prāts locās, pirms tu to gribi locīt.

I m a n t s.

Jūs pārspējat velnus!

A m i n s.

Mēs — saprotams. Velni ir mūsu dēļ, ne mēs velnu dēļ. Maz laika atlicies, Imant, vēl viena stunda. (Aiz durvīm klauvē.) Lūk, pāters Celestīns jau klāt. Var redzēt, ka tu tiešām sēro, ka esi tā ieslēdzies. Es iešu atvērt durvis!

I m a n t s.

Paliec!

A m i n s.

Ā! tu gribi kapitulēt?

I m a n t s.

Ko tu prasi?

A m i n s

(šausmīgi-patētiski). Es gribu — visu! Es gribu asinis un asaras, es gribu citu mokas un grūtības. Es gribu augsti, augsti stāvēt, un es gribu, lai arī tu priekš manis ļimsti uz ceļiem. Tik pazemojies ārīgi, caur ceremoniju, bez pārlicības, plisti aiz dusmām, bet locies manā priekšā, un manim pietiks.

I m a n t s.

Un Zelu tu uzmodināsi?

A m i n s.

Ja tu manim padosies, tad Zela kļūs dzīva.

I m a n t s

(iekšķīgi cīnās; pie durvīm stiprāki klauvē. Vairāk balsu dzirdamas). Labi, Amin! Lai notiek! Es pazemošos tavā priekšā, bet tu zvērē pie tava negoda un tavas neģēlības, ka tu Zelu uzmodināsi un nekad viņai vairs ar tavām intrigām netuvosies.

A m i n s.

To es solu un zvēru!

I m a n t s

(nokrīt Amina priekšā uz ceļiem). Satriec mani pavisam. Iznīcini mani!

A m i n s

(svinīgi). Tu pazemojies, mans dēls! Tu vari piecelties. Tu gribi, lai es tevi iznīcinu. Nē, tev ir jādzīvo, jādzīvo priekš manis. Bet tagad man ir jāizpilda mans solījums. — (Pieiet pie Zelas un no mazas pudelītes uzpilina pilienus uz viņas lūpām; Imants paliek uz ceļiem, elso-dams, pārvērstu, sāpju pilnu seju.) Zela! uzmosties!

I m a n t s.

Es tā saplosīts, pazemots, es priekš neģēlības uz ceļiem! Ak, es nelaimīgais! (Pie durvīm klauvē nepacietīgi.)

A m i n s

(aiziet uz durvju pusi). Nu jūs brīnosaties.

Z e l a

(paceļas lēni, aplūko apkārtni kā pēc sapņa). Es esmu gulējuse svētā vietā.

I m a n t s

(zibēja ātrumā pieceļas). Zela!

Z e l a.

Imant!

Ļ a u d i s

(nāk iekšā dziedādami, priekšā pāters Celestīns).

Māsiņ, nu uz mūžīgu dusu,
Nesīsim tevi uz kapu klusu,
Māsiņ, mēs raudam un dziedam.
Zela, tev mūžīgu piemiņu minam,
Tevi šķīstu un svētu zinām,
Zela, mēs raudam un dziedam.

P ā t e r s C e l e s t ī n s.

Kas tas? Vai redziet, viņa ir dzīva!

I m a n t s.

Jā, viņa ir dzīva! Caur manu nāvi tā kļuva uzmodināta. Klausāties, ļaudis! Jūs pazīstat Aminu... (Ļaudis uztrauki saskatās.) Tas saziņā ar citiem — ar ko, to zina arī jūsu pāters Celestīns — iedeva Zelai iemidzinošas zāles. Un manim vajadzēja pārdot viņam savu godu, savu pārlicību, manim vajadzēja krist viņa priekšā ceļos, un tad viņš sniedza Zelai pretlīdzekli, lai tā atkal pamostos. Es esmu iznīcināts. Mans lepnums ir lauzts. Bet es esmu viņu, savu

vienīgo Zelu vēlreiz redzējis, viņu runājis, klausī-
jies viņas vārdus, un nu es varu mirt! (Saļimst uz ka-
tafalka.)

Z e l a

(pārliccas pār zārka malu, saldu, čukstošu balsi). Mans —
mans — Imants — mans —

I m a n t s

(vēlreiz paceldams galvu). Es esmu nolādēts, bet pielū-
kojiet, ka jūs topat svēti! (Neizsakāmām ilgām raugās
vēlreiz uz Zelu.) Zela! piemini to, kas es reiz biju.
Zela, piemini — — (Mirst.)

Z e l a

(lauza rokas). Zārkā un dzīva! Ak, bez viņa cīņām
manim šī pasaule nav nekas. Es negribu vairs no
zārka izkāpt. (Saļimst atpakaļ.)

P ā t e r s C e l e s t ī n s

(mierīgā balsī). Apsedziet viņus!

A m i n s

(aiz pīlāriem, šausmīgā balsī). Visu, es gribu visu!

P ā t e r s C e l e s t ī n s

(nobālē, paskatās augšup). Ak, manim vajadzēja citādi
darīt! nu ir viss par vēlu.

A m i n s

(sauc iz tālākas galerijas). Pāter Celestīn! nāc aprēķi-
nāties! (Tūkstošas atbalsis augšas telpās.) Nāc! Nāc!

P ā t e r s C e l e s t ī n s

(saļimst uz katafalka, aprok seju rokās). Ak, šī dzīve! šīs
intrigu un moku lavīnas. (Tumsā ļaudis kustas ap kata-
falku.)

(Priekškars.)